

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПРОБЛЕМ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

¹Національний університет «Одеська політехніка»

Анотація: Дослідження присвячено систематизації проблем підвищення економічної ефективності підприємства в контексті його економічної безпеки. Розглянуто підходи до визначення сутності поняття «економічна безпека підприємства». Визначено основні ризики та небезпеки, які можуть виникнути в межах окремих структурних елементів системи економічної безпеки підприємства. Сформульовано превентивні заходи для підвищення його економічної ефективності.

Ключові слова: економічна безпека, економічна ефективність, підприємство, ризики, заходи.

SYSTEMATISATION OF THE PROBLEMS OF IMPROVING THE ECONOMIC EFFICIENCY OF AN ENTERPRISE IN THE CONTEXT OF ITS ECONOMIC SECURITY

Abstract: The study is devoted to systematisation of problems of increase of economic efficiency of enterprise in the context of its economic security. Approaches to defining the essence of the concept of 'economic security of enterprise' are considered. The main risks and dangers that may arise within the individual structural elements of the economic security system of enterprise are identified. Preventive measures to improve economic efficiency are formulated.

Keywords: economic security, economic efficiency, enterprise, risks, measures.

У сучасних умовах економічної нестабільності та зростаючих зовнішніх загроз питання підвищення економічної ефективності підприємств набуває стратегічного значення. Високий рівень економічної ефективності є не лише показником фінансової стійкості бізнесу, а й ключовим фактором забезпечення його економічної безпеки. Водночас, нестабільне ринкове середовище, фінансові ризики та внутрішні управлінські проблеми створюють значні перешкоди для сталого розвитку підприємств.

Важливим завданням сучасної економічної науки є виявлення основних проблем, що гальмують підвищення ефективності підприємств, та розробка дієвих механізмів їх подолання. Особливого значення набувають антикризові стратегії, оптимізація витрат, цифровізація бізнес-процесів та впровадження інноваційних технологій, які сприяють не лише зростанню ефективності, а й посиленню економічної безпеки. Проведення аналізу щодо систематизації проблем підвищення економічної ефективності підприємства в контексті економічної безпеки є актуальним як для підприємств, які прагнуть досягти високий рівень фінансової стійкості, так і для наукової спільноти, сфери дослідження яких є економічна безпека підприємств та стратегічне управління.

Економічна безпека підприємства – це захищеність діяльності суб'єкта господарювання від негативних впливів зовнішнього середовища, спроможність усунути різноманітні загрози, пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності. Зміст цього поняття містить у собі систему засобів, що забезпечують економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту працівників [1]. Проведений аналіз підходів до визначення сутності даного поняття виявив, що науковці [1-4] розглядають дане поняття з різних аспектів, а саме:

– комплекс методів, відповідно до структурних елементів системи економічної безпеки підприємства, а саме технічний, технологічний, економічний, фінансовий, організаційно-правовий, режимно-охоронний та інформаційно-аналітичний, політико-правовий, силовий, які спрямовані на усунення потенційних загроз, створення умов для забезпечення ефективного функціонування підприємства відповідно до його цілей та завдань;

– стан, який відображає рівень захищеності усіх складових підприємства при здійсненні ним господарської діяльності за визначених умов функціонування;

– комплекс заходів, що направлені на сприяння підвищенню рівня фінансової стійкості підприємства та його стабільного функціонування відносно ринкових умов та умов зовнішнього бізнес-середовища, захисту його комерційних інтересів;

– стан основних ресурсів підприємства, а саме трудових, інформаційних, техніко-технологічного потенціалу та капіталу, та їх відповідність підприємницьким здібностям, що забезпечує можливість найбільш ефективного їх застосування задля сталого функціонування, динамічного розвитку науково-технічної складової, спроможність попереджувати ризики та загрози або, у випадку їх виникнення, швидко їх долати;

– стан соціально-технологічної системи підприємства, який дозволяє уникнути зовнішні загрози та протистояти внутрішнім чинникам дезорганізації за допомогою наявних ресурсів, дій менеджерів, а також структурної організації процесів компанії та зв'язків менеджменту;

– наявність у підприємства можливостей та його здатність досягати чітко визначеної мети в умовах макро- і мікросередовища, в яких воно функціонує;

– стан найбільш оптимального для підприємства рівня використання його економічного потенціалу, використання наявних ринкових можливостей задля досягнення цілей та ефективного використання ресурсів.

Таким чином, економічна безпека підприємства розглядається з різних аспектів, внаслідок чого науковцями [1-4] сформовано різні підходи до висвітлення змісту даного поняття, а саме такі: ресурсно-функціональний; системний; орієнтований на захист інформації; збереження комерційної таємниці; конкурентний; ринковий; організаційний; комплексний; орієнтований на виробничо-економічну систему; діагностичний. Основою кожного з підходів є стан або комплекс заходів, що направлені саме на досягнення конкретних цілей або підвищення економічної ефективності, в залежності від інструментарію та структурного елементу системи економічної безпеки.

Структурними елементами системи економічної безпеки підприємства є такі: фінансова, техніко-технологічна, кадрова та інтелектуальна, інформаційна, організаційно-управлінська, силова, екологічна та політико-правова [2]. Відповідно до попередньо відзначених структурних елементів, які визначають комплексний підхід до забезпечення економічної безпеки, підприємство може стикнутися з ризиками та небезпеками в їх межах, що зменшить економічну ефективність як окремого структурного елементу, так підприємства в цілому. Їх детальний зміст та конкретизацію відобразимо у таблиці 1.

Таблиця 1 – Характеристика структурних елементів системи економічної безпеки в контексті підвищення економічної ефективності підприємства

Структурний елемент	Ризики, небезпеки, які можуть виникнути	Превентивні заходи для підвищення економічної ефективності
Фінансова	Недостатність фінансових ресурсів; Зниження інвестиційної привабливості; Неспроможність погашення боргових зобов'язань.	Диверсифікація джерел фінансування та залучення інвестицій; Впровадження ефективної системи фінансового планування та контролю; Управління ліквідністю та борговими зобов'язаннями.
Техніко-технологічна	Застарілі виробничі технології; Високий рівень зносу обладнання; Відсутність інвестицій у модернізацію; Високий рівень витрат на інновації.	Проведення регулярного технічного аудиту та модернізація обладнання; Використання сучасних методів енергозбереження та ресурсоефективності; Розширення співпраці з науковими установами для впровадження новітніх розробок.
Кадрова та інтелектуальна	Висока плинність кадрів; Недостатня мотивація персоналу; Низький рівень корпоративної культури.	Розвиток системи матеріального та нематеріального стимулювання працівників; Використання механізмів оцінки та мотивації персоналу; Запровадження програм підвищення кваліфікації та професійного розвитку.

Інформаційна	Недостатній рівень захисту баз даних; Кібератаки та витік конфіденційної інформації; Несанкціонований доступ до інформації сторонніх осіб.	Регулярний аудит інформаційної безпеки та навчання персоналу; Впровадження політики захисту даних та конфіденційності. Проведення моніторингу репутаційних загроз.
Організаційно-управлінська	Неефективна система управління; Відсутність стратегічного планування; Неспроможність швидко адаптуватися до змін ринкового середовища.	Оптимізація внутрішніх бізнес-процесів; Використання сучасних методів управління ризиками (Enterprise Risk Management). Підвищення гнучкості управлінських рішень та їх адаптація до змін бізнес-середовища.
Екологічна	Невідповідність екологічним стандартам ЄС; Несприятливий вплив на навколишнє середовище; Високі штрафи за екологічні порушення.	Впровадження технологій мінімізації шкідливих викидів та ефективного використання ресурсів. Моніторинг екологічних ризиків. Впровадження програм корпоративної соціальної відповідальності.

Джерело: сформовано автором на підставі [3-5]

Економічна ефективність підприємства є ключовим фактором його стабільного розвитку та досягнення високого рівня конкурентоспроможності. У сучасних умовах мінливості бізнес-середовища воно доволі тісно пов'язано з економічною безпекою, оскільки вплив зовнішніх і внутрішніх загроз може суттєво її послабити. Систематизація проблем підвищення економічної ефективності в контексті економічної безпеки дозволяє виділити основні ризики та розробити дієві механізми мінімізації їх негативного впливу. Вважаємо, що найбільш критичними є такі: фінансові, техніко-технологічні, кадрові, інформаційні та організаційно-управлінські загрози, які можуть призвести до зниження рівня продуктивності, втрати конкурентних переваг та довгострокової нестабільності підприємства. Запровадження комплексних заходів, які направлені на покращення фінансового менеджменту, модернізації техніко-технологічного оснащення, підвищення рівня кваліфікації персоналу, посилення інформаційної складової системи економічної безпеки підприємства та адаптації до змін у регуляторному середовищі сприятиме її посиленню в цілому.

Таким чином, вирішення проблем економічної ефективності підприємства через призму економічної безпеки є стратегічно важливим завданням. Його реалізація потребує комплексного підходу, що поєднує адаптивне управління, використання сучасних технологій та розробку превентивних заходів для запобігання можливим загрозам, що забезпечить стійкий розвиток підприємства та підвищить його здатність функціонувати в умовах сучасної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Недобой С.Ю. Сутність поняття економічної безпеки. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск №67. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/4739/4680/>
2. Зайченко К.С., Діма Н.І. Економічна безпека підприємства: сутність та роль. *Ефективна економіка*. 2021. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8900>
3. Яремик М., Черненко А. Забезпечення економічної безпеки підприємств електронної торгівлі в умовах впливу сучасних загроз. *Економіка та суспільство*. 2024. №60. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-9>
4. Filippov V., Bashynska I., Kondratyeva L. The Impact of the COVID-19 Pandemic and Martial Law on Enterprise Labor Resources. *Scientific Perspectives*. 2023. No. 10(40). pp. 498-509.
5. I. Bashynska, L. Niekrasova and Y. Malynovska, Bayesian Network as a Decision Support System in the Company's Risk Management System of Emergency Situations. 2023 IEEE 4th KhPI Week on Advanced Technology (KhPIWeek), Kharkiv, Ukraine, 2023, pp. 1-6, DOI: 10.1109/KhPIWeek61412.2023.10312911

Садіков Олександр Олександрович – здобувач PhD, Національний університет «Одеська політехніка», м.Одеса, e-mail: sadikov@stud.op.edu.ua